

ПОЛТАВСЬКЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ МАН

Єврейське підприємництво як рушій тютюнової індустрії Лохвиці

Виконав:

Кольчевський Давід Олександрович
учень 10 класу Лохвицької ЗОШ I-III ступенів №2
Лохвицької міської ради Полтавської області

Керівник:

Онацький Вячеслав Анатолійович,
вчитель інформатики, старший вчитель

МАН ЮНІОР ДОСЛІДНИК 2026

Науковий апарат дослідження

Актуальність дослідження

Регіональна історія потребує переосмислення через призму міжнаціональної співпраці — не конфлікту, а взаємодії культур як основи прогресу.

Предмет дослідження: діяльність єврейської громади у тютюновій сфері та її взаємодія з місцевим населенням

Об'єкт дослідження: економічний та культурний розвиток Лохвиці у період з 1861 по 1917 роки.

Мета проєкту: комплексний аналіз ролі єврейського підприємництва у становленні тютюнової галузі Лохвиці та дослідження того, як взаємний вплив культур різних національностей, які проживають на території нашої області, сприяв модернізації соціально-економічного простору міста.

Гіпотеза дослідження

Феномен «тютюнової столиці» — результат унікального симбіозу

Українські традиції

Багатовіковий досвід вирощування тютюну на родючих чорноземах Полтавщини. Аграрна база, земля та робочі руки.

Єврейський досвід

Капітал, інноваційні технології переробки та вихід на міжнародні торговельні мережі. Промислова та фінансова складова.

Саме поєднання цих двох компонентів перетворило невелике містечко на промисловий центр губернії.




ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Проаналізувати історичні умови перебування Лохвиці у «смuzі осілости» як фактор концентрації підприємницького потенціалу.
2. Дослідити еволюцію тютюнової галузі та роль династії Дунаєвських у створенні механізованих фабрик.
3. Розкрити механізми фінансової взаємодії між єврейськими промисловцями та українськими селянами-виробниками сировини.
4. Вивчити, як взаємний вплив культур різних національностей, які проживають на території нашого міста, відобразився в архітектурі, освіті та меценатських проєктах того часу.
5. Оцінити внесок промислових еліт у розвиток залізничної інфраструктури регіону.
6. Сформулювати причини занепаду галузі через руйнацію міжнаціональних економічних зв'язків після 1917 року.

ЛОХВИЦЯ У «СМУЗІ ОСІЛОСТІ»: ПРАВОВИЙ КОНТЕКСТ

Обмеження як неочікуваний стимул

Царська влада забороняла євреям володіти сільськогосподарською землею за межами міст. Це змусило їх концентруватися на промисловій переробці, торгівлі та фінансах.

 Парадокс: дискримінаційне законодавство фактично стимулювало урбанізацію та індустріалізацію єврейської громади.

Акумуляція інтелектуального та фінансового капіталу в межах міста перетворила Лохвицю на потужний **індустріальний вузол** Полтавщини



ЮРИДИЧНІ ОБМЕЖЕННЯ



Смуга осілості

Заборона на
землеволодіння

Урбанізація
та конфінація

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ



Концентрація
промисловості



Накопичення
капіталу

Торговельні мережі

Інновації

Архітектори успіху

Дунаєвські

Засновники найбільшої парової тютюнової фабрики. Перетворили місцеву махорку на впізнаваний бренд із виходом на загальноімперський ринок.

Левіни

Організатори Товариства взаємного кредиту — фінансового серця міста, що забезпечувало кредитну підтримку підприємцям і селянам.

Гурвичі

Стратеги збуту. Інтегрували локальний продукт у загальноімперські та міжнародні торговельні мережі, відкриваючи шлях до експорту.



Залізниця — артерія економічного прогресу

Лобіювання: Промисловці (Дунаєвські) виступили головними ініціаторами будівництва гілки «Ромни — Лохвиця».

Результат: Прямий вихід продукції до портів Одеси.

Вплив: Залізниця остаточно вивела Лохвицю з ізоляції, перетворивши її на сучасний логістичний хаб.



ЕКОНОМІЧНИЙ СИМБІОЗ ТА ІНФРАСТРУКТУРА



Кредитна підтримка

Фінансування селян для вирощування тютюну

Залізничне лобювання

Лінія Ромни–Лохвиця відкриває доступ до Одеси

Передача технологій

Телефон і електрика поширюються в місті

Соціокультурний вимір та меценатство



Прибутки → Соціальний капітал



Будівництво жіночої
гімназії та реального
училища — освіта для
всіх

Фінансування земських
лікарень — медицина
для громади

Архітектурна спадщина
стала спільним
надбанням усіх громад
міста

Соціокультурний вимір та меценатство



ІСТОРИЧНИЙ ЗЛАМ: ПРИЧИНИ ЗАНЕПАДУ

ПІСЛЯ 1917 РОКУ

Націоналізація підприємств

Радянська влада ліквідувала приватну власність. Тютюнові фабрики перейшли до держави, а управлінські рішення — до партійних комітетів.

Розрив міжнаціональних зв'язків

Еміграція підприємців призвела до втрати інноваційного драйву, торговельних контактів і фінансових мереж.

Деградація «тютюнової слави»

Без ключових фігур Лохвиця поступово втратила промисловий статус, перетворившись на звичайне районне містечко.



Висновки

2

Культури — один результат

Українська аграрна традиція
+ єврейський
підприємницький досвід =
ТЮТЮНОВА СТОЛИЦЯ

50+

Років процвітання

Період активного розвитку
індустрії та міської
інфраструктури (1861–1917)

3

Родини-рушії

Дунаєвські, Левіни, Гурвичі —
архітектори модерної Лохвиці

Досвід Лохвиці є переконливим доказом: культурне різноманіття — це не виклик, а фундамент для економічного прориву. Взаємний вплив української та єврейської громад створив унікальну модель регіонального розвитку, актуальну й сьогодні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний архів Полтавської області (ДАПО). (Електронний ресурс). URL: <https://poltava.archives.gov.ua>.
2. Макарець С.В. СТАН РОЗВИТКУ ТЮТЮНОВОЇ ГАЛУЗІ ПОЛТАВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст./ С.В.Макарець // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. — 2017. — № 48. — С. 49-52.
3. Панченко О. І. Лохвицький край : (іст.-інформ. довідник) / Олександр Панченко. — Гадяч : Видавництво «Гадяч», 2005. — 480 с.
4. Панченко О. І. Лохвиччина: Пошуки. Роздуми. Розвідки : (іст.-публіцист. нарис) / Олександр Панченко. — Гадяч : Видавництво «Гадяч», 2008. — 288 с.
5. Панченко О. І. Полтавщина. Лохвицький край: історія та сучасність / Олександр Панченко. — Кременчук : Вид-во «Щербатих О. В.», 2013. — 560 с.
6. Первая всеобщая перепись населения Российской империи 1897 г. Т. XXXIII : Полтавская губерния / под ред. Н. А. Тройницкого. — Санкт-Петербург : Изд. Центр. стат. ком. М-ва внутр. дел, 1904. — 315 с. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2011/04/112.pdf> (дата звернення: 21.04.2026).
7. Полтавщина : енциклопедичний довідник / за ред. А. В. Кудрицького. — Київ : «Українська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1992. — 1024 с.
8. Шибанов С. Д. Лохвиця : історичний нарис / С. Д. Шибанов. — Харків : Прапор, 1968. — 108 с.